

[Kalendarium]

MARTA ŚWIĘCKA

Kalendarium zmian prawnych

98

AUTORKA

jest socjologiem i prawnikiem,
aplikantką radcowską
w Okręgowej Izbie Radców
Prawnych w Warszawie.

Niniejsza edycja Kalendarium stanowi podsumowanie działań podejmowanych w sferze prawa dotyczącego organizacji pozarządowych od początku lipca do końca września 2018 roku. Był to przede wszystkim czas wzmocnionych prac Rady Działalności Pożytku Publicznego, która zajmowała się między innymi rozpatrzeniem projektu Programu Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018–2030 i analizą projektów nowych rozporządzeń do Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. W tym numerze czasopisma zwracamy również uwagę na coraz odważniej pojawiające się pomysły stworzenia nowej regulacji dotyczącej fundacji – autorstwa, co ciekawe, nie samych organizacji obywatelskich, ale raczej osób działających w sektorze prywatnym. Na koniec skupimy się na ramach prawnych stworzonych w związku z obowiązkiem wyodrębniania tak zwanych budżetów partycypacyjnych, które choć jeszcze nie zaczęły na dobre funkcjonować, już wymagają pilnych zmian.

Rząd przedstawił trzy programy dotyczące społeczeństwa obywatelskiego

Na początku lipca 2018 roku Rada Działalności Pożytku Publicznego analizowała następujące projekty przedstawione przez Przewodniczącego Komitetu do spraw Pożytku Publicznego:

- Program Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018–2030,

- Korpus Solidarności – Program Wspierania i Rozwoju Wolontariatu Długo-terminowego na lata 2018–2030,
- Program Wsparcia Rozwoju Organizacji Harcerskich i Skautowych na lata 2018–2030.

Wszystkie trzy programy mają być realizowane w Narodowym Instytucie Wolności. Po krótkiej dyskusji na temat ich treści – uznanych przez członków Rady Działalności Pożytku Publicznego za dość ogólnikowe – gremium to wydało pozytywną rekomendację w formie uchwały, wskazując w niej jednocześnie „na konieczność przedstawienia całościowej koncepcji polityki rządu w formie planu, programu lub strategii, tak aby koncepcja proponowanej polityki publicznej miała charakter kompleksowy” (Uchwała nr 126 Rady Działalności Pożytku Publicznego z dnia 4 lipca 2018 roku). Rzeczywiście, czytając wszystkie trzy programy, trudno doszukać się w nich punktów stycznych, choć wszystkie dotyczą form i narzędzi sprzyjających rozwojowi społeczeństwa obywatelskiego w Polsce.

Wydaje się, że najbardziej dopracowany i najdokładniej przeanalizowany był projekt Programu Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018–2030, który został przyjęty przez Radę Ministrów 24 lipca 2018 roku. Jego podstawowymi celami są wzrost zaangażowania obywateli i organizacji obywatelskich w życie publiczne, wzmocnienie organizacji obywatelskich w wymiarze strategicznym i poprawa stabilności finansowej organizacji obywatelskich (Dudkiewicz 2018c). Program opiera się na sześciu priorytetach: zrównoważonym rozwoju organizacyjnym (przez wsparcie działań misyjnych

i rozwoju instytucjonalnego oraz dotacje na wkład własny), wsparciu w budowaniu przez organizacje kapitałów żelaznych (przez dotacje operacyjne, dofinansowanie początkowych kapitałów lub dofinansowanie rozbudowy kapitałów żelaznych), rozwoju instytucjonalnym lokalnych organizacji strażniczych i mediów obywatelskich, rozwoju instytucjonalnym think tanków obywatelskich, wsparciu doraźnym organizacji i pomocy technicznej. Autorzy programu zakładają, że dzięki jego realizacji w najbliższym dwunastoleciu między innymi wzrośnie zaangażowanie organizacji obywatelskich w życie publiczne, zwiększy się dynamika dialogu obywatelskiego w Polsce, dojdzie do poprawy stabilności działania organizacji społeczeństwa obywatelskiego oraz stabilności finansowej organizacji pozarządowych.

Choć pobieżna analiza pozwala na uznanie programu za przemyślany i mogący przynieść wiele korzyści sektorowi obywatelskiemu, to jednak po dogłębnej ocenie Ogólnopolska Federacja Organizacji Pożytku Publicznego wydała dość krytyczne stanowisko w jego sprawie, wskazując wiele sprzeczności zawartych w samym programie, a także podkreślając niedostatek działań na rzecz deregulacji prawnych i eliminowania ograniczeń hamujących oddolną aktywność obywatelską w organizacjach pozarządowych. W opublikowanym stanowisku możemy również przeczytać: „Widocznym elementem zawartym w Programie i stanowiącym jego instrument są dotacje na finansowanie »kapitałów żelaznych« organizacji pozarządowych. Wprowadzenie tego instrumentu należy ocenić pozytywnie.

Działania prowadzące do wspierania strategicznego rozwoju organizacji i zagwarantowania im stabilności finansowej niezależnie od realizowanych przez nie projektów są wysoce pożądane oraz wychodzą naprzeciw postulatom zgłaszanym przez same organizacje. Z analizy budżetu Programu oraz wielkości dotacji na wsparcie »kapitału żelaznego« wynika, że corocznie liczba organizacji objętych wsparciem osiągnie poziom kilkunastu/kilkudziesięciu podmiotów. W związku z tym przy liczbie ponad 100 000 organizacji pozarządowych planowane dotacje należy uznać za bardzo wyjątkowe [...]. Ponadto z analizy wieloletniego budżetu wynika, iż wsparcie finansowe »kapitałów żelaznych« odłożone zostało w czasie do 2021 roku. Program nie wskazuje uzasadnienia dla późniejszego rozpoczęcia realizacji opisywanego instrumentu (Stanowisko OFOP z 5 lipca 2018 roku).

Mimo krytycznych uwag przedstawicieli organizacji pozarządowych z Ogólnopolskiej Federacji Organizacji Pozarządowych należy mieć nadzieję, że program będzie ułatwieniem i realnym wsparciem dla wielu organizacji obywatelskich. Przypomnijmy tylko, że zadania Programu będą finansowane w głównej mierze z krajowych środków publicznych w ramach Funduszu Wspierania Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego. Przychodem tego Funduszu, ustanowionego na podstawie art. 88a Ustawy o grach hazardowych, jest 4% wpływów z dopłat z gier hazardowych objętych monopolem państwa.

W zakresie dwóch pozostałych projektów – dotyczących wspierania i rozwoju wolontariatu oraz wsparcia rozwoju organizacji harcerskich

i skautowych – Rada Ministrów do końca września 2018 roku nie podjęła żadnych ostatecznych decyzji. Z pewnością wrócimy do tego tematu w kolejnej edycji *Kalendarium*, żeby szczegółowo omówić założenia tych dokumentów i przedstawić ich dalsze losy.

Znamy projekty nowych rozporządzeń do Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie

W poprzednim numerze kwartalnika, omawiając nowelizację Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, zwracaliśmy uwagę, że obecnie obowiązujące przepisy wykonawcze do tej regulacji tracą swoją moc z dniem 28 października 2018 roku. Mimo zbliżania się tej daty projekty nowych rozporządzeń długo nie były upubliczniane. Podmioty zainteresowane konsultacjami w tej sprawie poznały projekty dziewięciu nowych przepisów dopiero na początku września, otrzymując jednocześnie trzy tygodnie na zgłoszenie ewentualnych uwag w ramach konsultacji społecznych. Projekty te dotyczyły: wzorów ofert i ramowych wzorów umów dotyczących realizacji zadań publicznych oraz wzorów sprawozdań z wykonania tych zadań, uproszczonego wzoru oferty i uproszczonego wzoru sprawozdania z realizacji zadania publicznego, wzorów rocznego sprawozdania merytorycznego oraz rocznego uproszczonego sprawozdania merytorycznego z działalności organizacji pożytku publicznego, gospodarki finansowej Funduszu Wspierania Organizacji Pożytku Publicznego, zamieszczania informacji przez organizację pożytku

publicznego z zakresu 1% podatku dochodowego od osób fizycznych, Rady Działalności Pożytku Publicznego, przeprowadzania kontroli organizacji pożytku publicznego, wymiany informacji dotyczących organizacji pożytku publicznego, prowadzenia uproszczonej ewidencji przychodów i kosztów przez niektóre organizacje pozarządowe oraz stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego (projekt zgłoszony przez Ministra Finansów).

Za przeprowadzenie konsultacji odpowiadała Kancelaria Prezesa Rady Ministrów oraz Fundacja Republikańska.

Celem przyświecającym autorom opublikowanych projektów jest w głównej mierze uproszczenie formalności związanych z dostępem do środków publicznych dla organizacji niedysponujących wystarczającym zapleczem zapewniającym rozeznanie i umiejętność wypełniania skomplikowanych formularzy. Największymi ułatwieniami mają być rezygnacja z wymogu dokładnego określania źródła finansowania każdej pozycji w budżecie z podziałem na finansowanie z dotacji lub ze środków własnych oraz wprowadzenie zasady rozliczania za rezultaty (Dudkiewicz 2018a).

Mimo że Wojciech Kaczmarczyk, dyrektor Narodowego Instytutu Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego – firmujący projektowane zmiany, cały czas podkreślał, że są one ukłonem w stronę organizacji pozarządowych, niektórzy przedstawiciele zainteresowanych podmiotów, jak Piotr Choroś – dyrektor Biura Partycypacji Społecznej w Urzędzie Miasta Lublin, a jednocześnie członek Rady

Działalności Pożytku Publicznego, zwracali uwagę, że wydawanie nowych rozporządzeń w sytuacji, gdy dotychczasowe zostały niedawno zmienione i jeszcze nie do końca wiadomo, jak działają w praktyce, nie jest najlepszym rozwiązaniem.

Choć przedstawiciele sektora pozarządowego chwala autorów projektów nowych rozporządzeń za wprowadzenie zasady rozliczania za rezultaty, zwracają jednocześnie uwagę, że sama interpretacja nowej regulacji może przysporzyć problemów. Jako propozycję rozwiązania tego potencjalnego problemu proponują wydanie przez Przewodniczącego Komitetu do spraw Pożytku Publicznego lub inny organ administracji publicznej zbioru dobrych praktyk lub na przykład zbioru najczęściej zadawanych pytań wraz z odpowiedziami (Dudkiewicz 2018a).

Osoby zainteresowane brzmieniem nowych rozporządzeń wyrażały odmienne opinie o szybkości procedowania zmian i terminie ich wprowadzenia. Jedni, jak Wojciech Jachimowicz, przewodniczący Rady Narodowego Instytutu Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego, popierają szybkie wprowadzenie proponowanych zmian. Inni, jak wspomniany wcześniej Piotr Choroś, ostrzegają przed nagłym wprowadzeniem niedopracowanych regulacji, co może zaszkodzić szczególnie małym organizacjom, niemającym w swoich szeregach osób przygotowanych *stricto* do pisania projektów i wniosków o ich dofinansowanie (Kowalski 2018).

Pozytywnie, ale nie bezkrytycznie, wypowiedzieli się również przedstawiciele Ogólnopolskiej Fundacji Organizacji Pozarządowych w stanowisku

z dnia 24 września 2018 roku w sprawie projektów rozporządzeń Przewodniczącego Komitetu do spraw Pożytku Publicznego wydawanych do Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. W podsumowaniu zwrócili bowiem uwagę, że zmiana rozporządzeń nie może być procedowana z pominięciem zasad przeprowadzania konsultacji społecznych i z jednolitym *vacatio legis*. Jak zauważyli, „ze względu na termin wygaśnięcia obowiązujących rozporządzeń, nowe rozporządzenia muszą wejść w życie najpóźniej z dniem 29 października 2018 roku. W związku z tym postulujemy, aby oprócz wprowadzenia niezbędnych zmian kompetencyjnych, Przewodniczący Komitetu ds. Pożytku Publicznego wydał rozporządzenia niemodyfikujące treści rozporządzeń obowiązujących oraz aby dalsze ich zmiany zostały wprowadzone wraz z nowelizacją Ustawy o działalności pożytku publicznego. Jednocześnie podkreślamy, że w pracach nad zmianą ustawy i rozporządzeń powinny uczestniczyć również organizacje pozarządowe i samorządy, a prace te powinny odbywać się z poszanowaniem zasad dialogu i partnerstwa” (Stanowisko OFOP z 24 września 2018 roku).

Na ostatnim posiedzeniu Rady Działalności Pożytku Publicznego, które odbyło się 21 września 2018 roku, niemal jednogłośnie przyjęto uchwałę pozytywnie opiniując kierunek zmian zmierzających do uproszczenia procedur związanych ze współpracą finansową administracji publicznej z organizacjami pozarządowymi. Ta sama uchwała rekomenduje „wprowadzenie nowych wzorów ofert i ramowych wzo-

rów umów dotyczących realizacji zadań publicznych oraz wzorów sprawozdań z wykonania tych zadań oraz w sprawie uproszczonego wzoru oferty i uproszczonego wzoru sprawozdania z realizacji zadania publicznego w czasie umożliwiającym sprawne ich wprowadzenie” (Uchwała nr 140 Rady Działalności Pożytku Publicznego z dnia 21 września 2018 roku). Co ważne, w opinii Rady Działalności Pożytku Publicznego tym odpowiednim terminem jest czas po 1 marca 2019 roku. O tym, czy osoby odpowiedzialne za losy projektów rozporządzeń przychyliły się do tych rekomendacji, dowiemy się niebawem.

Nowe wzory rozporządzeń nie kończą tematu zmian konstytucji trzeciego sektora, jak często nazywa się Ustawę o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Dyrektor Narodowego Instytutu Wolności zapowiedział, że po wyborach samorządowych ruszą dalsze prace nad nowelizacją samej ustawy (Dudkiewicz 2018a). O szczegółach, będziemy informować w kolejnych edycjach *Kalendarium*.

Czy już czas na nową Ustawę o fundacjach?

Choć mogłoby się wydawać, że głównym beneficjentem Ustawy o fundacjach są same fundacje, od nich zatem powinna się rozpocząć ewentualna dyskusja na temat zmian w dotyczących ich regulacjach prawnych, to jednak inicjatorem lipcowego spotkania poświęconego omówieniu postulatów stworzenia nowego prawa dla fundacji była Krajowa Izba Gospodarcza. Co może dziwić jeszcze bardziej, wśród zaproszonych gości znaleźli się przed-

stawiciele raptem trzech małych i raczej niszowych fundacji, przedstawiciel kancelarii prawnej i osoba reprezentująca środowisko naukowe. Dodatkowo na liście zaproszonych znalazły się nazwiska osób związanych z polityką (na przykład wiceministra sprawiedliwości Marcina Warchoła czy wicemarszałka sejmu Stanisława Tyszki), ale zabrakło przedstawicieli sektora obywatelskiego, w tym szczególnie organizacji rzeczniczych i infrastrukturalnych, jak Forum Darczyńców czy Ogólnopolska Federacja Organizacji Pozarządowych (Dudkiewicz 2018b).

Podczas spotkania, któremu przewodniczył Andrzej Arendarski, prezes Krajowej Izby Gospodarczej, mogliśmy się dowiedzieć, że: „Z perspektywy przedsiębiorstw rodzinnych bardzo dotkliwy jest brak instytucji prawnej na kształt występujących za granicą fundacji prywatnych. Taka sytuacja prawa powoduje, że wielu polskich przedsiębiorców zakłada fundacje poza granicami Polski. Oznacza to, że brak odpowiednio skonstruowanego prawa fundacyjnego w Polsce prowadzi do tego, że znaczące środki finansowe elity polskiego biznesu są lokowane zagranicą i podlegają tamtejszemu reżimowi prawnemu”. Zacytowana wypowiedź zdaje się najlepiej obrazować, kto i w jakim celu optuje za potrzebą stworzenia nowej ustawy o fundacjach. Są to przedstawiciele polskich przedsiębiorców i zamożnych rodzin, które chcą lokować swój kapitał w sposób zorganizowany, nie prowadząc jednak działalności strictly biznesowej. Analizując ich potrzeby, należałoby zgodzić się z tezą wygłoszoną podczas spotkania przez Jacka Pawłowskiego z PwC Legal, który zwrócił uwagę na możli-

wość stworzenia nowego bytu prawnego, mianowicie fundacji rodzinnych, co ciekawe – uregulowanych w odrębnej ustawie. Jak wynika z szacunków przedstawionych przez Jacka Pawłowskiego, Polacy do tej pory założyli około tysiąca fundacji rodzinnych lub podobnych instytucji w krajach, które mają odpowiednie do tego celu regulacje prawne (Dudkiewicz 2018b).

Niektórzy z zaproszonych gości, na przykład Michał Radziwiłł z Fundacji Książąt Czartoryskich oraz Fundacji Trzy Trąby, opowiadali się za potrzebą stworzenia nowej ustawy zupełnie od podstaw. Michał Radziwiłł odważnie stwierdził nawet, że „fundacje nie mogą też obecnie inwestować posiadanych środków, ponieważ muszą płacić podatki”. Obowiązującą ustawę określił wręcz jako „prawo totalitarne”.

W opozycji znaleźli się przedstawiciele samych organizacji pozarządowych, którzy zabrali głos po wysłuchaniu prelegentów. Podkreślali oni, że obecna regulacja oznacza pewność istnienia i stabilizację dla setek podmiotów. Jak wskazywała Justyna Duriasz-Bułhak z Fundacji Wspomagania Wsi, „dla fundacji ważna jest stabilność prawa, a większości z nich nie stać na wprowadzanie kosztownych zmian czy konsultacji z prawnikami, które mają być efektem uchwalania nowego prawa”. Mocną kontrą do prezentowanych poglądów na temat rzekomego nieudolnego systemu fundacyjnego w Polsce była wypowiedź Magdaleny Pękackiej z Forum Darczyńców, która przypomniała, że „fundacje cieszą się wyższym zaufaniem publicznym niż biznes. W budowę tego zaufania zostało włożone wiele kolektywnego i indy-

widualnego wysiłku, choćby w postaci stworzenia i stosowania standardów przejrzystości i efektywności. Dlatego łączenie w jednym akcie fundacji pożytku publicznego i prywatnego może mieć katastrofalne skutki dla zaufania dla fundacji”.

Choć to dopiero początek debaty nad potrzebą znowelizowania lub rozbudowania form prawnych dla samodzielnego zrzeszania się obywateli, już teraz wydaje się dobrym pomysłem rozważenie, na co zwracała również uwagę w trakcie spotkania Magdalena Pękacka, możliwości utworzenia nowego bytu na kształt funduszy powierniczych na potrzeby lokowania majątków prywatnych. O dalszym przebiegu dyskusji będziemy informować w kolejnych numerach kwartalnika.

Budżet partycypacyjny – nowe przepisy już wymagają zmian

Idea budżetów partycypacyjnych w polskim samorządzie terytorialnym sięga 2011 roku, kiedy gmina Sopot pierwsza w Polsce postanowiła, że o sposobie wydatkowania części rocznego budżetu radni zadecydują wspólnie z mieszkańcami. W kolejnych latach tym tropem podążało coraz więcej gmin, aż w końcu zadecydowano o wprowadzeniu ustawowego obowiązku przeznaczania co najmniej 0,5% budżetu samorządu na wydatki uzgodnione ze społecznością lokalną. Sejm przyjął nowe przepisy w styczniu 2018 roku, a po raz pierwszy zostaną one zastosowane po najbliższych wyborach samorządowych, czyli jesienią 2018 roku, kiedy będą tworzone budżety na 2019 rok.

Im bliżej tej daty, tym więcej uwag krytycznych pojawiających się wśród osób żywo zainteresowanych działaniem budżetu partycypacyjnego w praktyce. Jak zauważa autor projektu ustawy, która wprowadziła obowiązek uchwalania budżetu partycypacyjnego – poseł Marcin Horała, regulacja celowo jest w wielu miejscach ogólnikowa, aby pozostawić samorządom margines swobody działania. Jednak to, co z punktu widzenia posta jest zaletą, dla samorządowców już nie do końca. Zwracają oni uwagę, że pozostawienie dużej dowolności może budzić spory interpretacyjne, a to wydłuży niepotrzebnie procedurę uchwalania samego budżetu (Dobranowska-Wittels 2018).

Drugą problematyczną kwestią jest zobowiązanie do przeprowadzania głosowania nad projektem budżetu. Zdaniem wielu samorządów, w których już przed 2018 rokiem mieszkańcy mogli samodzielnie decydować o przeznaczeniu części budżetu, to dla wielu gmin krok wstecz. Istnieją bowiem samorządy na tyle dojrzałe, że pomyśły wydatkowania budżetu są dyskutowane, a decyzja jest podejmowana we wspólnym gronie. W takich wypadkach głosowanie to ostateczność związana z niemożnością osiągnięcia konsensusu. Ponadto, czy rzeczywiście sprowadzenie budżetu partycypacyjnego do kolejnego głosowania pozwoli osiągnąć zamierzony skutek i doprowadzi do większego zainteresowania i zaangażowania społeczności lokalnej w życie gminy?

Jak zauważa Ewa Stokłuska z Laboratorium Innowacji Społecznych, „przepisy o budżecie partycypacyjnym zostały stworzone na poziomie centralnym, bez znajomości procesów toczących się lokal-

nie i bez konsultacji z osobami, które pracują z budżetem obywatelskim w setkach samorządów. Co więcej, są one zbudowane na głębokim braku zaufania do administracji samorządowej i ludzi tam pracujących” (Dobranowska-Wittels 2018). Na nadmierny formalizm zwrócili uwagę przedstawiciele samorządów i organizacji pozarządowych, przygotowując wspólnie *Propozycje zmian w ustawie o samorządzie gminnym dotyczące regulacji budżetów obywatelskich (partycypacyjnych)*, które przekazali w marcu 2018 roku prezydentowi Andrzejowi Dudzie. W lipcu, na wniosek Rady Działalności Pożytku Publicznego, dokumentem zajął się Komitet do spraw Pożytku Publicznego. W trakcie jego posiedzenia zwrócono uwagę, że istnieje ryzyko, że „zamiast upowszechnienia budżetów obywatelskich przepisy ustawy z dnia 11 stycznia 2018 roku o zmianie niektórych ustaw w celu zwiększenia udziału obywateli w procesie wybierania, funkcjonowania i kontrolowania niektórych organów w zakresie, w jakim dotyczą budżetu partycypacyjnego, mogą wbrew intencjom ustawodawcy doprowadzić do utraty wypracowanych przez lata rozwiązań oraz niezamierzenie przynieść ograniczenie budżetów obywatelskich/partycypacyjnych w praktyce jednostek samorządu terytorialnego”. Po dyskusji Komitet przychylił się do zgłoszonych uwag i podjął uchwałę rekomendującą podjęcie działań zmierzających do wprowadzenia zmian w obowiązujących przepisach. Za ich przygotowanie odpowiada Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji. Czy resort zdąży na czas wdrożyć potrzebne zmiany? Tego na razie nie wiadomo, ale z pewnością będziemy wracać do tematu w kolejnych edycjach *Kalendarium*.

BIBLIOGRAFIA

AKTY PRAWNE I DOKUMENTY

- Program Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018–2030.
- Stanowisko Ogólnopolskiej Federacji Organizacji Pozarządowych z dnia 24 września 2018 roku w sprawie projektów rozporządzeń Przewodniczącego Komitetu do Spraw Pożytku Publicznego wydawanych do Ustawy o Działalności Pożytku Publicznego i o Wolontariacie – http://ofop.eu/sites/ofop.eu/files/Pogram_Rzecznicy/stanowiska/rozporzadzenia_do_ustawy_opp_-_24.09.18.pdf [dostęp: 25 września 2018 roku].
- Stanowisko Ogólnopolskiej Federacji Organizacji Pozarządowych z dnia 5 lipca 2018 roku dotyczące projektu „Program Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018–2030 PROO” – <https://ofop.eu/aktualnosci/stanowisko-ofop-ws-projektu-programu-rozwoju-organizacji-obywatelskich-na-lata-2018-2030> [dostęp: 15 września 2018 roku].
- Uchwała nr 126 Rady Działalności Pożytku Publicznego z dnia 4 lipca 2018 roku w sprawie kierunków działań rządu na rzecz rozwoju organizacji obywatelskich.
- Uchwała nr 140 Rady Działalności Pożytku Publicznego z dnia 21 września 2018 roku w sprawie projektów rozporządzeń Przewodniczącego Komitetu do spraw Pożytku Publicznego w sprawie wzorów ofert i ramowych wzorów umów dotyczących realizacji zadań publicznych oraz wzorów sprawozdań z wykonania tych zadań oraz w sprawie uproszczonego wzoru oferty realizacji zadania publicznego i uproszczonego wzoru sprawozdania z wykonania tego zadania
- Ustawa z dnia 6 kwietnia 1984 roku o fundacjach (t.j.: Dz.U. z 2018 r. poz. 1491).
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j.: Dz.U. z 2016 r. poz. 1817, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 19 listopada 2009 roku o grach hazardowych (t.j.: Dz.U. Z 2018 r. poz. 165, z późn. zm.)

ŹRÓDŁA INTERNETOWE

- Dobranowska-Wittels, Magda. 2018. *Budżet partycypacyjny. Nowe przepisy już do zmiany?* – <http://wiadomosci.ngo.pl/wiadomosc/2189115.html> [dostęp: 20 września 2018 roku].
- Dudkiewicz, Ignacy. 2018a. *Nowe wzory to początek. Czekają nas nowelizacje Ustawy o pożytku* – <http://wiadomosci.ngo.pl/wiadomosc/2188488.html> [dostęp: 15 września 2018 roku].
- Dudkiewicz, Ignacy. 2018b. *Nowa ustawa o fundacjach? Rozmowa bez fundacji* – <http://wiadomosci.ngo.pl/wiadomosc/2184592.html> [dostęp: 15 września 2018 roku].
- Dudkiewicz, Ignacy. 2018c. *PROO przyjęty przez rząd. Mamy kształt Programu i raport z konsultacji* – <http://wiadomosci.ngo.pl/wiadomosc/2184780.html> [dostęp: 15 września 2018 roku].
- Kowalski, Rafał. 2018a. *17. posiedzenie RDPP. Ważne dla konkursów rozporządzenia dopiero od marca? [relacja]* – <http://wiadomosci.ngo.pl/wiadomosc/2190016.html> [dostęp: 25 września 2018 roku].
- Kowalski, Rafał. 2018b. *Rada Działalności Pożytku Publicznego opiniuje 3 ważne programy [relacja]* – <http://wiadomosci.ngo.pl/wiadomosc/2183321.html> [dostęp: 15 września 2018 roku].
- Kwiatkowska, Beata. 2018a. *Stanowisko OFOP: Projekty rozporządzeń do ustawy o działalności pożytku publicznego* – <http://wiadomosci.ngo.pl/wiadomosc/2190016.html> [dostęp: 25 września 2018 roku].
- Kwiatkowska, Beata. 2018b. *Stanowisko OFOP ws. projektu „Program Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018–2030 PROO”* – <http://wiadomosci.ngo.pl/wiadomosc/2183610.html> [dostęp: 15 września 2018 roku].
- Postulaty organizacji pozarządowych przedmiotem posiedzenia Komitetu do spraw Pożytku Publicznego (relacja)* – <http://wiadomosci.ngo.pl/wiadomosc/2184729.html> [dostęp: 15 września 2018 roku].
- Skonsultuj nowe projekty rozporządzeń do Ustawy o pożytku!* – <http://wiadomosci.ngo.pl/wiadomosc/2187860.html> [dostęp: 15 września 2018 roku].